

Sławomir MAZUR

Uwagi o występowaniu niektórych gnilików (*Coleoptera, Histeridae*) w Polsce

Заметки о распространении некоторых жуков-карапузиков (*Coleoptera, Histeridae*) в Польше

Bemerkungen über das Vorkommen mancher Stutzkäfer (*Coleoptera, Histeridae*) in Polen

[Z 1 rysunkiem w tekście]

Występowanie gnilikowatych w Polsce nie jest dostatecznie zbadane. Wprawdzie istnieje szereg publikacji z wykazami poszczególnych gatunków, ale są to przeważnie stare dane, opierające się w wielu przypadkach na źle oznaczonych okazach i nie uwzględniające ostatnio opisanych gatunków czy też przeprowadzonych rewizji rodzajów.

W pracy wykorzystano dane ze zbiorów: Zakładu Entomologii Leśnej SGGW, Romana HOLYŃSKIEGO, własnych autora i częściowo Instytutu Zoologicznego PAN. Za udostępnienie tych zbiorów autor składa wymienionym placówkom i Panu Romanowi HOLYŃSKIEMU serdeczne podziękowanie. Osobne podziękowanie za cenną i życzliwą pomoc autor składa również Panu Doc. Drowi Andrzejowi SZUJECKIEMU i Panu Doc. Drowi Maciejowi MROCZKOWSKIEMU.

Gnathoncus buyssoni AUZ.

Wykazany z Francji, Niemiec i europejskiej części ZSRR (REJCHARDT, 1941) oraz ogólnie z północnej i środkowej Europy (STOCKMANN, 1957). Znany z gniazd różnych ptaków.

Z Polski dotychczas nie wykazany, prawdopodobnie mylony z *G. nanus* (SCRIBA) i *G. nannetensis* (MARS.). Ma jednak prawie czterokrotnie dłuższą

bruzdkę przyszwową niż *G. nanus* (SCRIBA) i *G. nannetensis* (MARS.), gęściej punktowane pokrywy i pygidium oraz szersze i słabiej uzębione golenie przednich nóg. *G. nanus* (SCRIBA) różni się natomiast od *G. nannetensis* (MARS.) podłużnymi i bardziej gęstymi punktami na pygidium i na ogół mniejszymi wymiarami ciała.

Strzebielino, pow. Wejherowo, 15 VIII 1953, 1 okaz, leg. R. HOLYŃSKI; Kielpin, pow. Nowy Dwór Mazowiecki, 4 VII 1962, 1 okaz w gnieździe *Passer montanus* L., leg. R. HOLYŃSKI; Podkowa Leśna, pow. Pruszków, 17 VI 1954, 1 okaz w zgniłym grzybie, leg. A. SZUJECKI; 14 VI 1958, 6 okazów w gniazdach *Sturnus vulgaris* L., *Ficedula hypoleuca* (PALL.). *Parus caeruleus* L., leg. J. GOTZMANN et A. SZUJECKI — okazy te były oznaczone jako *G. nanus* (SCRIBA) i pod tą nazwą opublikowane (GOTZMANN i SZUJECKI, 1968); Warszawa, Las Kabacki, 7 VI 1959, 1 okaz z pustej budki ptasiej, leg. R. HOLYŃSKI; Warszawa, Powsin, 30 V 1960, 7 okazów w gniazdach *Parus caeruleus* L., leg. R. BUSSE; Rogów, pow. Brzeziny, listopad 1960, 4 okazy w gniazdach *Sturnus vulgaris* L., leg. A. SZUJECKI et St. ZABOROWSKI — okazy te były oznaczone jako *G. nanus* (SCRIBA) i pod tą nazwą opublikowane (SZUJECKI i ZABOROWSKI, 1968).

Gnathoneus nidorum STOCK.

Gatunek opisany przez STOCKMANNA (1957) z Finlandii, Szwecji, Francji, Bawarii i Austrii, gdzie był łowiony w gniazdach *Corvus monedula* L., *Sturnus vulgaris* L. i *Strix aluco* L. zakładanych przez te ptaki na wysokich drzewach. Z Polski nie wykazany.

Rogów, pow. Brzeziny, listopad 1961, 2 samice z gniazd *Sturnus vulgaris* L., leg. A. SZUJECKI et St. ZABOROWSKI — okazy te były oznaczone jako *G. nanus* (SCRIBA) i pod tą nazwą opublikowane (SZUJECKI i ZABOROWSKI, 1968).

Saprinus cuspidatus IHSS.

Znany z Azorów, Wysp Kanaryjskich, prawie całej Europy, Algierii, Egiptu, Azji Mniejszej, azjatyckiej części ZSRR, Chin i Japonii (DAHLGREN, 1962).

W Polsce znany ze Śląska, Pomorza (IHSEN, 1949), Lenkowa, pow. Grajewo, Szczekocin koło Kiele, okolic Wrocławia, Nysy i Niemczy (DAHLGREN, 1962).

Chałupy, pow. Władysławowo, 15 V 1968, 4 okazy, leg. R. HOLYŃSKI; Sopot, 17 VII 1948, 1 okaz, leg. R. HOLYŃSKI; Ostrów Mazowiecka, 16 V 1954, 1 okaz na kości, leg. A. SZUJECKI; 14 VI 1954, 3 okazy na trupie kreta, leg. A. SZUJECKI; 2 VII 1954, 8 okazów w odchodach na wydmach, leg. A. SZUJECKI; Warszawa, Saska Kępa, 20 VI 1952, 1 okaz, leg. GUMIŃSKI; Krzyżanowice, pow. Pińczów, 6 okazów, leg. R. HOLYŃSKI; Kraśnik Fabryczny, pow. Kraśnik, 16 VII 1968, 2 okazy pod trupem kreta, leg. S. MAZUR.

Saprinus tenuistrius sparsutus SOLS.

Podgatunek wykazany z Austrii, Czechosłowacji (HORION, 1949), południowej Europy, Krymu, Kaukazu, Turkmeńskiej SRR, Azji Środkowej, Syrii i Egiptu (REJCHARDT, 1941).

Z Polski wymieniany ze Śląską bez ściślejszej lokalizacji (SCHILSKY, 1888) i z okolic Przemyśla (TRELLA, 1928). Niżej wymienione stanowiska są najdalej wysuniętymi na północ punktami zasięgu tego podgatunku.

Warszawa, SGGW, 18 VI 1954, 1 okaz na oknie; lipiec 1954, 1 okaz na oknie pracowni pod trupami ptaków przygotowanych do preparowania, leg. A. SZUJECKI; Warszawa, Anin, 19 V 1962, 1 okaz, leg. T. BOJASIŃSKI; Warszawa, Saska Kępa, 20–30 V 1959, 1 okaz, leg. T. BOJASIŃSKI; Milanówek, pow. Pruszków, 23 V 1960, 1 okaz, leg. Z. SKONIECZNA; Tyniec, 7 VI 1965, 1 okaz, leg. J. RAZOWSKI; Kraków, 28 V 1963, 1 okaz, leg. J. RAZOWSKI.

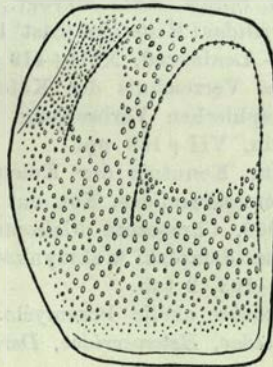
Saprinus georgicus MARS.

Rozmieszczenie tego chrząszcza nie jest dostatecznie zbadane z uwagi na to, że do niedawna nie odróżniano go od pokrewnego *S. chalcites* (ILL.). Gatunki z grupy *S. chalcites* (ILL.) mają bardzo podobną budowę zewnętrzną. Najpewniejszą cechą odróżniającą jest budowa samczych aparatów kopulacyjnych. Na podstawie tej cechy REJCHARDT (1941) rozgraniczył *S. chalcites* (ILL.), *S. angoranus* BICKH. i *S. georgicus* MARS. oraz wykazał, że europejskie okazy należą do *S. georgicus* MARS. (a nie do *S. angoranus* BICKH., występującego w zachodniej i środkowej Azji), znanego z południowej i środkowej Europy (okolice Pragi, Wiedeń), europejskiej i azjatyckiej części ZSRR, Syrii i Maroka (REJCHARDT, 1941). Nowy dla fauny Polski.

Ostrów Mazowiecka, 24 VIII 1954, 1 okaz w odchodach na wydmach, leg. A. SZUJECKI.

Saprinus aeneus (FABR.)

W celu lepszego poznania zmienności tego gatunku trzeba podać, że trafiają się okazy wyraźnie różniące się od typowych tym, że częściowo zredukowane małe „lusterko” oddzielone jest od większego nie tylko czwartą bruzdką (*stria dorsalis*), ale również silnie punktowanym paskiem, przylegającym do

Rys. 1. Lewa pokrywa aberatywnego okazu *Saprinus aeneus* (FABR.)

tej bruzdki (podobnie jak u *S. politus* BRAHM), rys. 1. U okazów tych nie stwierdzono żadnych różnic w porównaniu z okazami typowymi w budowie aparatu kopulacyjnego i ósmego sternitu.

Ostrów Mazowiecka, 14 VI 1954, 1 samiec na trupie kreta w ogrodzie, leg. A. SZUJECKI; Kraśnik Fabryczny, pow. Kraśnik, 7 VIII 1968, 1 samiec w odchodach, leg. S. MAZUR; Hołosko Wielkie, Ukrainiska SRR, 7 VIII 1936, 1 okaz, leg. M. KŁAPACZ.

Carcinops pumilio (ER.)

Niemal kosmopolityczny gatunek znany z Europy, Azji, Ameryki Północnej i Afryki (HINTON, 1945), ale w Polsce niezbyt często zbierany. Wykazany z kilku miejscowości na Śląsku i Mazurach (HORION, 1949), z okolic Częstochowy (LGOCKI, 1908) i Rogowa (SZUJECKI i ZABOROWSKI, 1968). Z południowo-wschodniej Polski jeszcze nie wykazany.

Kraśnik Fabryczny, pow. Kraśnik, 25 VII 1968, 5 okazów w świńskim nawozie, leg. S. MAZUR; 31 VII 1968, 1 okaz na padlinie psa, leg. S. MAZUR.

PIŚMIENNICTWO

- DAHLGREN G. 1962. Über einige *Saprinus*-Arten (*Col.*, *Histeridae*). Opusc. ent., Lund, 27: 237-248, 20 ff.
- GOTZMANN J., SZUJECKI A. 1968. Materiały do poznania koleopterofauny gniazd *Passeriformes* w okresie lęgów. Zesz. nauk. SGGW, Warszawa, Leśnictwo, 11: 75-88, 2 tab.
- HINTON H. E. 1945. The *Histeridae* associated with stored Products. Bull. ent. Res., London, 35: 309-340, 56 ff.
- HORION A. 1949. Faunistik der Mitteleuropäischen Käfer. *Palpicornia* — *Staphylinoidea* (ausser *Staphylinidae*). Bd. II, Frankfurt am Main, XXIII+388 pp.
- IHSSEN G. 1949. *Saprinus semistriatus* (SCRIBA) — eine Mischart. *Saprinus cuspidatus* nov. spec., *Saprinus meridionalis* nov. spec. (*Coleopt.*, *Histeridae*). Koleopt. Z., Frankfurt am Main, 1: 176-190, 6 ff.
- LGOCKI H. 1908. Chrząszcze (*Coleoptera*) zebrane w okolicy Częstochowy w Królestwie Polskiem w latach 1899-1903. Spraw. Kom. fizyogr., Kraków, 41 (II): 88-90.
- REJCHARDT A. N. 1941. Sem. *Sphaeritidae* i *Histeridae* (část 1-ja). „Fauna SSSR”, Nasekomye žestkokrylye, V, 3. Moskva — Leningrad, XIII+419 pp., 177 ff.
- SCHILSKY J. 1888. Systematisches Verzeichnis der Käfer Deutschlands mit besonderer Berücksichtigung ihrer geographischen Verbreitung. Zugleich ein Käfer Verzeichnis der Mark Brandenburg. Berlin, VII+159 pp.
- STOCKMANN S. 1957. Beiträge zur Kenntnis der Koleopterenfauna Ostfennoskandiens. 5. Die *Gnathonus*-Arten Ostfennoskandiens. Not. ent., Helsinki, 37: 67-76, 25 ff.
- SZUJECKI A., ZABOROWSKI St. 1968. Chrząszcze (*Coleoptera*) występujące późną jesienią w gniazdach zbudowanych przez dziuplaki w skrzynkach lęgowych. Zesz. nauk. SGGW, Warszawa, Leśnictwo, 11: 89-103, 2 tab.
- TRELLA T. 1928. Wykaz chrząszczów okolic Przemyśla. *Trichopterygidae*, *Scaphidiidae*, *Histeridae*, *Dryopidae*, *Georyssidae*, *Heteroceridae*, *Dermestidae*, *Nosodendridae*, *Byrrhidae*. Pol. Pismo ent., Lwów, 6: 185-188.

РЕЗЮМЕ

Автор сообщает о встречаемости в Польше 7 видов жуков-карапузиков. *Gnathoncus buyssoni* AUZ., *G. nidorum* STOCK. и *Saprinus georgicus* MARS. являются новыми для фауны Польши. Автор описывает также aberrативные экземпляры *Saprinus aeneus* (FABR.).

ZUSAMMENFASSUNG

Der Verfasser berichtet über das Vorkommen in Polen von 7 Stutzkäferarten. *Gnathoncus buyssoni* AUZ., *G. nidorum* STOCK. und *Saprinus georgicus* MARS. sind für die Fauna Polens neu. Der Verfasser beschreibt aberrative Exemplare von *Saprinus aeneus* (FABR.), die sich von den normalen Stücken durch den stärker reduzierten kleinen Spiegelflecken, der vom grossen Spiegelflecken durch einen stark punktierten Raum und den 4. Dorsalstreifen getrennt ist, unterscheiden (ähnlich wie bei *S. politus* BRAHM) — Abb. 1. Im Bau der männlichen Kopulationsorgane und des 8. Bauchsegments wurden keine Unterschiede zwischen den aberrativen und den normalen Stücken festgestellt.

W tym celu należało przede wszystkim dostrzec, że...

WYBNIENIENIA

W tym celu należało przede wszystkim dostrzec, że...

W tym celu należało przede wszystkim dostrzec, że...

Redaktor pracy — doc. dr M. Mroczkowski

Państwowe Wydawnictwo Naukowe — Warszawa 1970
Nakład 1200+90 egz. Ark. wyd. 0,5; druk. 3/8. Papier druk. sat. kl. III 80 g B1. Cena zł 6, —
Nr zam. 184/69 — Wrocławska Drukarnia Naukowa — J-5